

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO 52 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Darbo kodekso 52 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) parengimą paskatino kritinė situacija Lietuvos energetikos srityje bei dėl infliacijos nuolat augančios elektros, šildymo, vandens ir kitų būtiniausių prekių ir paslaugų kainos. Artėjančios žiemos su didžiuliu nerimu laukia tiek gyventojai, tiek ir verslas. Lietuvos Respublikos vyriausybė (toliau – Vyriausybė) energijos taupymo plano priemonių įgyvendinimo našta siekia perkelti ant gyventojų pečių, siūlant jiems dirbti iš namų. Įstatymo projektu siekiama nustatyti įpareigojimą darbdaviams kompensuoti ne tik su darbuotojo turimų priemonių naudojimu ar darbo priemonių įsigijimu, įsirengimu ir naudojimu susijusias išlaidas, bet privalomai susitarti bei kompensuoti ir internetinio ryšio paslaugų išlaidas, padidėjusio elektros energijos, šildymo ir vandens, naudojamo darbo reikmėms, vartojimo išlaidas. Paminėtina, kad pastaruoju metu vis daugiau įmonių sudaro galimybes darbuotojams atlikti užduotis nuotoliniu būdu, todėl akivaizdu, kad dalis išlaidų tenkančių su darbu namuose perkeliama ant paties darbuotojo pečių. Nors šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau – DK) numato, kad jeigu dirbdamas nuotoliniu būdu darbuotojas patiria papildomų išlaidų, susijusių su jo darbu, darbo priemonių įsigijimu, įsirengimu ir naudojimu, jos privalo būti kompensuotos. Tačiau esamas teisinis reguliavimas labiau palankus darbdaviams, nes jame nėra išvardinta dėl kokių darbuotojo dirbančio nuotoliniu būdu patiriamų išlaidų turi būti susitarta ir kompensuota visais atvejais sudarant susitarimą dėl nuotolinio darbo. Todėl dirbdami nuotolinį darbą darbuotojai dažnai nors ir patiria papildomas išlaidas, jokių kompensacijų negauna.

Daugelyje Europos Sąjungos šalių įstatymai įpareigoja darbdavį kompensuoti darbuotojų išlaidas, susijusias su darbuotojui priklausančios įrangos naudojimu nuotoliniam darbui, išlaidas ryšiams (telefonui, internetui). Taip pat dažnu atveju yra susitariama kompensuoti su nuotoliniu darbu susijusias darbuotojo išlaidas elektros energijai, patalpų šildymui ir kitas išlaidas. Dėl kompensavimo darbuotojui dažniausiai reikia susitarti su darbdaviu individualių ar kolektyvinių derybų keliu. Kai kurių šalių įstatymai, nesant kolektyvinių susitarimų, įpareigoja darbdavį išleisti tam tikras nuotolinio darbo organizavimo taisykles, kuriose gali būti aptariamoms ir kompensacijoms. Visgi dažniausiai tiek dėl kompensacijos dydžio nustatymo metodikų, tiek dėl kompensavimo formų sprendžiama derybose. Praktiškai kompensacijos gali būti mokamos atlyginant faktines išlaidas pagal jas įrodančius darbuotojo pateiktus dokumentus, taip pat gali būti mokamos fiksuoto dydžio periodinės išmokos.

Austrijoje darbdavys privalo namų biure dirbančiam darbuotojui suteikti reikalingą skaitmeninę įrangą, tačiau šalis susitarimu gali nuo šio reikalavimo nukrypti, jeigu darbdavys įsipareigoja kompensuoti dėl to atsirandančias pagrįstas darbuotojo išlaidas. Kompensacija gali būti mokama ir fiksuoto dydžio išmokos pavidalu. Kompensuojama ne tik už darbuotojo įrangos naudojimą, bet ir už interneto ryšį, naudojamą darbo reikmėms¹, kompensacija gali apimti ir padidėjusias darbuotojo išlaidas elektros energijai ar dujoms² ir pan.

---

¹ Mercer. *Austria enacts remote working measures.*

² Mondaq. *Austria: European Employment Law Update - Flexibility And Teleworking.*

Belgijoje darbdavys dėl darbo namuose³ turi sudaryti individualią rašytinę sutartį su kiekvienu taip dirbančiu darbuotoju, o joje, be kita ko, turi būti numatyta su darbu namuose susijusių išlaidų kompensacija. Jeigu tokia kompensacija sutartyje nenumatyta ir darbuotojui netaikoma įstatymų nustatyta tvarka sudaryta kolektyvinė sutartis, jis turi teisę gauti išlaidų kompensaciją, lygią 10 proc. jam mokamo darbo užmokesčio. Kompensacija gali būti dar didesnė, jeigu darbuotojas dokumentais įrodo, kad turėjo didesnes nei 10 proc. darbo užmokesčio išlaidas, susijusias su darbu namuose.

Latvijoje nustatyta bendroji darbdavio pareiga kompensuoti darbuotojo išlaidas, kurios pagal darbo sutartį yra būtinos dirbant ar buvo patirtos darbdaviui sutikus. Tarp kompensuotinių išlaidų šiame kontekste paminėtos darbuotojo patirtos išlaidos dėl jam priklausančios ir pagal darbo sutartį darbe naudojamos įrangos nusidėvėjimo⁴. Paminėtina, kad nuo 2021 m. Latvijoje darbuotojų gautos išlaidų, susijusių su nuotoliniu darbu, kompensacijos, neviršijančios 30 eurų per mėnesį (dirbant visą darbo laiką), neapmokestinamos pajamų mokesčiu⁵.

Nuotolinio darbo išlaidų kompensavimą taiko Ispanija, Kroatija, Lenkija, Portugalija, Prancūzija, Slovakija, Slovėnija ir kitos šalys, taip pat dalyje šalių, pvz.: Belgijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje yra priimti įstatymai dėl nuotolinių būdu dirbančių darbuotojų teisės atsijungti nuo darbo laisvalaikiu. Todėl teikiamu Įstatymo projektu taip pat siūloma patikslinti Darbo kodekso 52 straipsnio 5 dalį, kad darbuotojas, jei to nereikalauja darbo pobūdis, turi teisę ne darbo laiku būti darbdavio nepasiekiamas.

Projekto tikslai ir uždaviniai: suteikti darbuotojams daugiau derybinių galių ir užtikrinti, kad susitariant dėl nuotolinio darbo visais atvejais darbuotojui būtų kompensuojamos padidėjusios elektros energijos, šildymo ir vandens, naudojamo darbo reikmėms, vartojimo išlaidos, taip pat užtikrinti darbuotojų teisę į privatų gyvenimą, t. y. teisę būti nepasiekiamu darbdavio nedarbo metu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai yra Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu galiojančiame DK 52 str. 4 d. yra numatyta, kad jeigu dirbdamas nuotoliniu būdu darbuotojas patiria papildomų išlaidų, susijusių su jo darbu, darbo priemonių įsigijimu, įsirengimu ir naudojimu, jos privalo būti kompensuotos. Kompensacijos dydį ir jos mokėjimo sąlygas darbo sutarties šalys nustato susitarimu. DK 52 str. 5 d. nustato, kad nuotolinio darbo atveju darbuotojo dirbtas laikas apskaičiuojamas darbdavio nustatyta tvarka. Savo darbo laiką darbuotojas skirsto savo nuožiūra, nepažeisdamas maksimaliųjų darbo ir minimaliųjų poilsio laiko reikalavimų.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu tikimasi susitirpinti darbuotojų derybines galias sudarant susitarimą dėl nuotolinio darbo. Jeigu dirbdamas nuotoliniu būdu darbuotojas patiria papildomų išlaidų, susijusių su jo darbu, turi būti kompensuojama ne tik su darbuotojo turimų priemonių naudojimu ar darbo priemonių įsigijimu, įsirengimu ir naudojimu susijusios išlaidos, bet visais atvejais (sutartomis

³ Darbu namuose laikomas darbas už atlygį darbuotojo namuose ar kitoje jo pasirinktoje vietoje be tiesioginės darbdavio priežiūros ar kontrolės (Darbo sutarčių įstatymo 119.1 str.).

⁴ Pagal Darbo įstatymo 77 straipsnį darbdavys turi kompensuoti ir nuostolius dėl darbuotojui priklausančios įrangos sugadinimo, jeigu ji sugadinta ne dėl darbuotojo kaltės.

⁵ Rödl & Partner. *Covid-19: Changes following lifting of the state of emergency in Latvia*:

<https://www.roedl.com/insights/covid-19/latvia-corona-changes-lifting-state-of-emergency#compensation>

sąlygomis, būdais ar forma) būtų kompensuojamos ir darbuotojo su internetinio ryšio paslaugomis susijusios išlaidos, padidėjusios elektros energijos, šildymo ir vandens, naudojamo darbo reikmėms, suvartojimo išlaidos.

Taip pat siekiama darbuotojams užtikrinti teisę likti darbdavio nepasiekiamais nedarbo metu, naktį, poilsio ir švenčių dienomis, jei to nereikalauja darbo pobūdis, užtikrinti darbuotojų teisę į privatų gyvenimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įstatymo įgyvendinimui įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetinais metais):

Įstatymo įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „darbo teisė“, „nuotolinis darbas“, „kompensuojama“, „išlaidos“, „nepasiekiamas ne darbo laiku“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo nariai